

OLVASÓJEGY

FÜZESI MAGDA

„JÓ NEKED, JANI...”

Időbe töltve címmel a Kárpátaljai Szövetség Bercsényi Miklós Alapítványának kiadásában látott napvilágot Lengyel János kárpátaljai író hetedik kötete. E könyvről szeretném megosztani gondolataimat az olvasókkal. Előljáróban meg kívánom jegyezni, hogy mivel nem vagyok irodalomkritikus, nem szakszerű műelemzést, csupán szubjektív, olvasónaplóba kívánkozó jegyzetet kínálhatok az érdeklődőknek.

Kézbe véve a kiadványt, a borítója, azaz a szolid külcsín nem sokat árul el a belbecsről. Pedig ha megnézzük a tartalomjegyzéket, felkelti a figyelmünket, hogy milyen széles skálán mozognak a műfajok. A 240 oldalon 71 írás szerepel: történelmi tanulmányok, publicisztika, fiktív levelek, eszmefuttatások, recenziók, szépirodalom, szociográfia, humor váltják egymást.

Lássuk, milyen a belbecs. A hátsó borítót olvasva értesülünk róla, hogy Lengyel János 2011-ben végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem történelem szakán. A publikációk témakörében csemegézve rendre tetten érhető tanulmányainak hatása. Megtudjuk, ki is volt Kozma Miklós, a magyar médiacézár, érdeklődéssel olvassuk a magyarországi szerb görögkeleti egyház történetét, képet kapunk II. Rákóczi Ferenc hadseregéről, Gömbös Gyula kormányának külpolitikájáról.

A publicisztikák közül említésre méltó a Szabó Dezső hazafiságával foglalkozó írás. A tanulmánynak már az első mondata megadja az alaphangot: „*Nevét, műveit elfelejtette az utókor, politikai munkásságát torzító tükkör elé állítva sokan félreértik, rosszhiszeműen félremagyarazzák, sőt becsmérlik, holott egyetlen „bűne” az volt, hogy magyarnak született és vállalni merte magyarságát*”. Kétségtelen, hogy Szabó Dezső munkássága ma is megosztja az irodalombarátokat. Éppen ezért ajánlható mindenkinek, akit bármelyik „oldalról” érdekel az *Elsodort falu* írójának személyisége. A négyoldalas eszmefuttatásban nem szerepel ugyan, hogy Szabó Dezső előbb említett, talán legismertebb regényének alapeszméje 1915-ben éppen Kár-

pátalján fogalmazódott meg az Ungváron tanárkodó íróban és hogy a Nyugatban megjelent írásai tükrében úgy tűnik, hogy éppen szűkebb pátriánkban változott át az esszéíró Szabó Dezső szépíró Szabó Dezsővé. Úgy vélem, ungvári éveinek műveiben fellelhető lenyomata is megérne egy hosszabb tanulmányt.

Lengyel János fanyar humorát már ismerik az olvasók a „*Lyukkal bélelt zsebem, avagy hogyan írjunk angolokat?*” című aforizmakötetéből, amely 2009-ben látott napvilágot Budapesten a szerző magánkiadásában. Az itt közölt „rövidkék”, ahogyan Szöllősy Tibor író becézi ezt a műfajt, beleillenek a sorba: kisebb-nagyobb sikerrel megmosolyogtatják azt az embert, akinek van antennája a sorok közé rejtett mondanivalóhoz. Ugyanez a helyzet a *Fiktív levelek* ciklussal. Kétségtelen, hogy az episztoláknak „lélektől lélekgig” kellene eljutniuk, de mint minden levélnek, ezeknek is megvan az a tulajdonságuk, hogy az olvasóknak „venniük kellene a lapot”, azaz rendelkezniük kellene információkkal ahhoz, hogy egy beregszászi keltezésű, 1939-ben kelt levélben Hátszegi Kristóf negyedik osztályos tanuló miért is panaszkodik Hóman Bálint kultuszminiszternek arra, hogy Beregszászba „*új tanító bácsi érkezett Budapestről, aki azt mondta, hogy kiveri belőlünk a prágai mételyt, hogy igaz magyar emberek lehessünk majd, akik megbízható és jó állampolgárai lesznek a királyságnak.*” Véleményem szerint a kötetnek ez a ciklus „a leggyengébb láncszeme”...

Akkor most beszéljünk a legerősebbéről, ez pedig a szociográfia. Mindig is elfogult voltam Lengyel Jánosnak a Magyarországon dolgozó kárpátaljai vendégmunkások életkörülményeit vizsgáló írásait illetően. Meg vagyok győződve arról, hogy nála jobban senki nem tudja feltérképezni ezt a társadalmi réteget, hiszen egy évtizeden át a maga bőréen tapasztalta mindazt, amit papírra vetett például „*A valóság szaga*”, című, 2006-ban az Intermix Kiadó gondozásában megjelent kötetében, vagy az „*Arccal a falnak*” (Intermix Kiadó, 2008.) című gyűjteményben megjelent írásaiban. A legújabb kötetében közölt publikációk is hasonlóan erős indíttatással íródtak. Hátborzongatóan vázolja fel „*A félkarú rabló*” című esettanulmányban egy kárpátaljai magyar építőmunkás, Tibor lezúllását, aki a játékszenvedély miatt lett földönfutóvá. A lecsúszás a Lapos kocsmában kezdődik, ahová Tibor negyedévnyi kemény munka után, szabadságra való hazautazása előtt a búcsú éjszakáján beugrik egy kis gombnyomogatásra. A dolog olyan jól sikerül, hogy reggelre elveszti három és fél hónapi keresetét. Ez után, hogy élelmet vegyen, és visszanyerje a pénzét, meglopja munkatársá-

it. Tetten érik, megvetéssel büntetik, de a játékszenvedélyt nem tudja leküzdeni. Akárcsak a nagyszülősi Andrej, akiben a játékszenvedély minden gátlást lerombolt, ezzel egy időben a családi harmóniát is: a felesége elhagyta, és magával vitte kislányukat. A lélektani boncolgatást kemény mondattal zárja a szerző: „Amikor megkérdeztem Andrejtől, megérte-e, nem-mel válaszolt, aztán elindult a Lapos kocsmá felé, a pókergéphez”.

A kötetben közölt leghosszabb írás az „Egy történet szilánkjai” című szociográfia. Hiteles krónika arról, hogy a trianoni békeszerződés következtében a Magyarország határain túlra szakadt Kárpátalja magyar fiataljai milyen kevés esélyt kapnak a sorstól a felemelkedéshez. Merthogy otthon nemigen tudják anyanyelvi szinten elsajátítani az államalkotó ukrán nemzet nyelvét, márpedig ahhoz, hogy karriert fussanak be, ez az első kritérium. Az anyaországban viszont a legsötétebb alakok is leruszkizzák őket, és ehhez jön még a rossz lelkiismeret, a nagy kérdés, hogy „árulók-e a kitelepülők?”, meg a szűkebb pátriában maradt ismerősök irigykedő megjegyzése: „Jó neked, Jani, ott magyarba. Eszed a jó lecsókolbászt, meg iszod a jó Borsodi sört.”

Mivel Lengyel János erőssége a szociográfia, kézenfekvő lenne, hogy társadalomkutató feladatokat vállaljon, hiszen ez az a terület, ahol újat tud mondani a kárpátaljai sors(talanság)ról. A téma akár egy regény alapja is lehetne...

